

Jaani ootel

On üks ütlemine, et miski ei elusta armastust rohkem kui hirm seda kaotada.

Olen mõelnud, et see iga pisiasja pärast aina muretsev eestlane armastab ja kardab ka Eestimaa suve. Õieti sellest ilmajäämist. Teate ju seda nalja, et sel päeval, kui oli suvi, oli eestlane tööl. Ja jaanipäeval sajab vihma niikuinii – ilma naljata.

Spekuleerida võib ka sel teemal, et üha enam lendavad eestlased varakevadel teraslinnuga soojale maale – siis pole pärast nii kahju, kui omal maal suve ei tulegi... Sulaselge enesekaitse. Annavad ju inimhinge inseneridki nõu, et puhkus õnnestub kõige paremini, kui te sellest liiga palju ei oota, sest just kõrged ootused tekitavad vastureaktsioonina seda suurema pettumuse.

Ühelt poolt olen selle teooriaga nõus, teisalt mitte. Sest mõtelge end lapsepõlve ning oma iga-aastasessse sünnipäevaootusse. Kas tundsitate sünnipäeval pettumust? Mitte iialgi! Sest ema-isa korraldasid peo kenasti ära. Aga lapse ja täiskasvanu oluline vahe ongi selles, et viimane saab ning oskab oma õnne heaks ise midagi teha.

Niisiis, jaanilaupäeval sajab vihma – ja mis siis? Koristame toad ning kaunistame nii peolauda kui terrassi aasalt nopitud lillede lõhnava kimpudega. Juba lillede ja kaskede järele minek on omaette rituaal. Ja milline rõõm on siis sellest väikesest vihmvahast, kui tööpoolest peo kas või pooleks tunniks õue saab kolida.

Lisaks lillekimbuideedele saate meie väljandest ka jaanitoidu tegemise nõu. Samuti mõtteid, kuidas Eestimaa üürikeses suves end tervemaks ja ilusamaks mõelda ning teutseda.

Kogu see eelnev targutus oligi tegelikult ennetav vastus küsimusele, miks me oma jaani ootamisega nii varakult alustame. Ikka selleks, et pärast poleks piinavalt valus... Vanemad inimesed mäletavad seda tsitaati küll. Sest tegelikult on maailmas üsna vähe asju, mida julge südamega saatuse hooleks võib jätta.

Kaunist
jaaniaega!

KAJA
PRÜGI,
toimetaja

Jaanipäev naabrite juures

Pööripäev on üks, aga rahvaste uskumused ja kombed veidi erinevad.

Jaanipäev kui pööripäevapüha ei saa olla midagi ainult ühele rahvale omast, sest maakera telje kaldenurk on ju kõigi jaoks üks ja seesama. Sestap ongi tegu kõigi põhjapoolsete rahvaste pühaga.

Selle päeva tähistamises on paljudi sarnast, kuid ometi on üks rahvas rõhutanud rohkem üht, teine teist seika. Kokkuvõttes ongi igapäev just neile ainuomane jaanipäev.

Muistsed **germaanlased** pidasid sel ajal pidu päikesejumala Balduri auks, kellele tõid mitmesuguseid ohvreid. Kellele aga vanad eestlased oma pööripäevapeo pühendasid, ei ole tänapäeval teada.

Meie idanaabrid **slaavlased** on pööranud eriti palju tähelepanu just taimedele, on ju jaanipäeva aegu loodus oma lopsakuse tipul. *Ivan Travnik* vene keeles jaanipäeva nimetusena vihjab just selle päeva tihedale seosele taimedega ning neile omistatud võlujõule. Kui eestlased hüppasid jaaniööle üle tule, uskudes selle puhastavasse ja tervendavasse jõusse, siis slaavlased kargasid üle nõgese-põõsaste. Samuti oli just idaslaavlastele iseloomulik usk jooksva vee tervendavasse mõjusse. Nii on jaanipäeva üks nimetusi olnud *Ivan Kupala*. Suplemiskombe ristiusueelne tähendus on hiljem üle kandunud ka Ristija Johannese tegevusele. Igasuguste ennete jälgimine ja tuleviku ennustamine on olnud venelastel populaarsem kui eestlastel, soomlastel või lätlastel.

Lõunanaabrite **lätlaste** jaanipäeva nimetus *zalu diena* on otseses tõl-

kes “rohupäev”. Jaanipärgade punumini ja nende riputamine loomade kaela on samuti läti komme, mis jõudnud meilegi Lõuna-Eestisse. Ka lätlased on eelistanud näo pesemist looduslikes veekogudes, lootes sellega saada ilu ja tervist. Nemat tundsiti küll inimsaatusena enustamist saunaviha viskamisega katusse või puu otsa, kuid saunast arvasid, et jaaniõhtul on see nõiduse paik, kust targem eemale hoida.

Soomlastel on aga just saunaskäimine üks kõige püsivamaid jaanipäeva traditsioone kuni tänase päevani. Samuti on põhjanaabritel kena komme teha jaanituli parvele ja lasta see siis järvele ujuma. On ju Soome tuhande järve maa ning selline vees peegelduvate tuledega valge jaaniöö imeliselt kaunis.

Kaugemate rahvaste, **inglaste ja sakslaste** jaanipäevakombestikku on kuulunud põlevate rataste mäest alla veeretamise komme, mida on seostatud otseselt ürgse päikesejumala austamisega. Meil Eestis on selle kohta üks teade Amblast: *Kui joanituled põlema pandud, neid ja peid kõik rõemsaste põleva tõrvatoni paistusel laulavad, mängivad ja naljatavad, vanemad elavalt juttu puhuvad ja nooremate lustilugusid pealt vaatavad ja kuulatavad, siis võtab üks tulelistest vana vankriratta, mässib tõrvatud õled ümber, sütab põlema ja laseb siis kellegi õnne peale mäest alla veereda, misjuures ta siis õnneotsijale teab öelda, mis tulevik tale toob, kas head või paha.*

PIRET ÕUNAPUU,
Eesti Rahva Muuseumi teadur

TARGU TALITA

ILMUB KOOS MAALEHEGA.

Lehekülgede numeratsioon
algab 4. JAANUARIST 2008

Toompuiestee 16, 10137 Tallinn, www.maaleht.ee

TOIMETAJA Kaja Prügi, 661 3337

KUJUNDUS Piia Stranberg

KEELETOIMETAJA Hille Pungas, 661 3383

VÄLJAANDJA AS Maaleht

TRÜKK AS Kroonpress